

 SOSYOLOJİK DÜŞÜN	SOSYOLOJİK DÜŞÜN ISSN: e-ISSN: 2587-2699
	Yıl : 7 Sayı : 1 Haziran 2022 Yayın Geliş Tarihi: 16.02.2022 Yayına Kabul Tarihi: 25.03.2022 DOI Numarası: https://doi.org/10.37991/sosdus.1074785 Makale Türü: İnceleme Makalesi / Review Article Atıf/Citation: Avşar Arık, I. (2022). Gerontolojide Mekânı Yeniden Düşünmek. <i>Sosyolojik Düşün</i> , 7 (1), 32-53.

GERONTOLOJİDE MEKÂNI YENİDEN DÜŞÜNMEK*

Işıl AVŞAR ARIK**

Öz

Yaşlılık çalışmalarında temel bir disiplin olan çevresel gerontoloji, ilk yıllarda ekolojik perspektif etrafında ele alınırken, son zamanlarda ise eleştirel bakış açısı merkeze alınarak tartışılmaya başlanmıştır. Bunun altında yatan sebeplerden bir tanesi günümüz kentlerinin Neoliberal politikalar etrafında şekillenmeye başlamasıdır. Neoliberal rasyonalite ile üretilen kentlerde yaşam kalitesinin anlamı tüketime göre şekillenmekte ve var olan eşitsizlikler daha da derinleşmektedir. Bu eşitsizliklerden etkilenenler arasında yaşlıların da olduğu görülmektedir. Bugünün Neoliberal ekonomi politiği yaşlılığı yoksulluk ve dezavantajlılık üzerinden yeniden şekillendirmektedir. Fakat kentsel konularda yaşlılar genellikle görünmez bir özne konumundadır. Bu çalışmada yaşlılık ve mekân arasındaki ilişki, kent sosyolojisi ve gerontoloji disiplinlerinin sunduğu bakış açıları ve imkânları bir araya getirilerek ele alınmaktadır. İki disiplin arasında kuramsal bir bağın oluşturulabileceğine ve mevcut durumun bu bağlamda tartışılabileceğine odaklanılmaktadır. Son olarak ise bu bakışın işaret ettiği toplumsal ve mekânsal bağlam karşısında bir çözüm önerisi olarak hak temelli yaklaşımlar tartışmaya açılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yaşlılık, Kentsel Yaşlanma, Mekân Gerontolojisi, Neoliberalizm, Mekânın Üretimi, Politik Ekonomi.

* Bu makale Işıl AVŞAR ARIK'ın Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında, Doç. Dr. Faruk KARAARSLAN danışmanlığında hazırlanan "Orta Anadolu'da Kentsel Yaşlanma: Kayseri Örneği" adlı Doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr., avsarisil@gmail.com

RETHINKING SPACE IN GERONTOLOGY

Abstract

Environmental gerontology, which is a basic discipline in aging studies, was discussed around the ecological perspective in the first years, and recently it has been discussed by taking the critical perspective to the center. One of the underlying reasons for this is that today's cities have begun to take shape around Neoliberal policies. In cities produced with neoliberal rationality, the meaning of quality of life is shaped by consumption and existing inequalities are getting deeper. It is seen that the elderly are among those affected by these inequalities. Today's Neoliberal political economy is reshaping aging through poverty and disadvantage. But in urban matters, the elderly are often an invisible subject. In this study, the relationship between aging and space is discussed by bringing together the perspectives and opportunities offered by the disciplines of urban sociology and gerontology. It focuses on creating a theoretical link between the two disciplines and discussing the current situation in this context. Finally, rights-based approaches are discussed as a solution proposal against the social and spatial context that this view points to.

Keywords: *Aging, Urban Aging, Environmental Gerontology, Neoliberalism, Production of Space, Political Economy.*

1. GİRİŞ

Hızlı kentleşme ve kentlerde meydana gelen dönüşümlerle birlikte, son yüzyılda dikkati çeken toplumsal olgulardan bir tanesi de demografik dönüşümdür. Demografik dönüşüm en genel anlamıyla doğum ve ölüm oranlarındaki değişen eğilimleri ifade etmektedir. Lee'nin (2003: 167) belirttiği gibi, Avrupa'da 1800'lü yıllarda başlayan demografik dönüşüm, nüfus projeksiyonlarına göre 2100 yılında tamamlanacaktır. Demografik dönüşümden önce doğumlar fazla; nüfus artışı yavaştır. Yaşam süresi ise kısa ve genç nüfus fazladır. Dönüşümle birlikte doğum oranlarında ve nüfus artışında azalma gerçekleşmiştir. Günümüzde ise

küresel olarak 60 yaş ve üzeri nüfusun artış hızı, diğer tüm nüfus kategorilerinden daha hızlı seyretmektedir (UN, 2015: 2).

Yaşlı nüfusun genel nüfustaki artışı nüfus yaşlanması olarak tanımlanmakta; bu durum yirmi birinci yüzyılın en önemli sosyal değişmelerinden biri olarak görülmektedir (UN, 2015: 1). İkinci Dünya Yaşlılık Asamblesi'nin (SWAA: 2002: 15) sunduğu verilere göre, dünya üzerinde şu anda yetişkinlik dönemini yaşayan genç nüfusun, 2050 yılında toplam nüfusun yaklaşık %20'sini oluşturacak olan yaşlı nüfusun içerisinde yer alacağı öngörülmektedir. Bu dönüşüm gençten yaşlıya, toplumun tüm kesimlerinde farklı etkilere sebep olabilecek potansiyellere sahiptir (Moore ve Pcey, 2004: 6). Artan yaşlı nüfusun çoğunluğu ise günümüzde kentlerde yaşamaya başlamıştır. Dünya sağlık örgütü (WHO) 60 yaş ve üzerindeki nüfus artışıyla kentleşme hızının aynı anda seyrettiğini belirtmiştir (WHO, 2007: 1). 2030 yılına gelindiğinde tüm dünyanın üçte ikisinin kentlerde yaşamaya başlayacağı tahmin edilmektedir (Moulaert ve Garon, 2016). Buradaki niceliksel veriler kentleşme ve yaşlılık arasındaki bağı önemini göstermektedir. Fakat daha da önemlisi bu türden niceliksel verilerin niteliksel değişimleri de beraberinde getirdiğidir. Diğer bir deyişle, kentleşme ve kentlerdeki yaşlı nüfus artışı aynı zamanda sosyolojik bir olgudur. Böylesi bir dönüşüm sosyal politikalar bağlamında önemli bir tartışma alanı olmakla birlikte, kentsel ve mekânsal konularda da oldukça merkezi bir yerde durmaktadır. Bu çalışmada kentlerdeki demografik dönüşümün etkileri ve yaşanan değişimler, mekânsal bağlam merkeze alınarak tartışmaya açılmaktadır. Bunun için öncesinde kısaca yaşlılığın sosyolojik bağlamına değinilecektir.

2. TOPLUMSAL YAŞLANMA VE SOSYOLOJİK BİR OLGU OLARAK YAŞLILIK

Yaşlılığın nasıl bir anlam çerçevesine sahip olduğu konusunda henüz bir uzlaşmanın olduğunu söylemek oldukça zordur. Zira yaşlılık veya yaşlanma kavramları tarihsel ve toplumsal anlamda değiştiği gibi, psikolojik, biyolojik ve

kronolojik olarak da değişmektedir. Oldukça objektif bir tanımlama gibi görünen, doğum günlerinin toplanarak hesaplanmasıyla elde edilen kronolojik yaşlanma bile tarihsel ve toplumsal olarak farklılık göstermektedir. Örneğin, günümüzde, Birleşmiş Milletler (BM) 60 yaş ve üzerini “yaşlı” olarak kabul ederken (UN, 2015: 2), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) yaşlılık istatistiklerinde 65 yaş, yaşlılığın başlangıcı olarak kabul etmektedir (TÜİK, 2018: xi). Hatta bazı çalışmalarda çalışmanın amacı bağlamında yaşlılığın başlangıcının kronolojik olarak 50’ye çekildiği bile görülmektedir. Fakat her ne olursa olsun, yaşlılık sadece kronolojik yaşa indirgenebilecek kadar basit bir tanımlama içermemektedir. Yaşlılığın toplumsal anlamı ve sosyolojik bağlamına dair ilk tartışmalar ise 1950’li yıllarda dikkat çekmeye başlamıştır.

Sosyolojik olarak yaşlılığı ele alan ilk çalışmalar sosyologların kutsal üçlü olarak kabul ettikleri Marx, Durkheim ve Weber’in düşüncelerinden hareket etmiştir. Fakat aynı zamanda bu çalışmalar Parsons ve Merton’ın yapısal fonksiyonalist görüşlerinden, Lenski ve Dahrendorf’un sosyal çatışmacı yaklaşımından, Simmel, Homans ve Blau’nun sosyal etkileşim ve değişme teorilerinden, Mead, Cooley ve Goffman’ın sembolik etkileşimci perspektifinden ve Schutz, Berger ve Lucakmann’ın fenomenoloji ve sosyal inşacılık teorilerin de yararlanmışlardır (Settersten ve Angel, 2011: 4).

Sosyolojik olarak yaşlanma bireyin yaşıyla birlikte toplumdaki değişen konumunu ifade eder (Tibbits, 1954: 144). Toplumsal yaşlanma, yaşlıların içerisinde yaşadığı toplumdaki pozisyonları ve deneyimlerini anlamaya çalışır. Aynı zamanda ırk, etnisite, cinsiyet, sınıf gibi yapısal faktörlerin de bu deneyimi nasıl etkilediğine açıklık getirmeye çalışır (Victor, 2005: 5). Böylece yaşlılık hem başka türden toplumsal olgulardan etkilenen hem de onları etkileyen bir toplumsal olgu olarak karşımıza çıkar. Yaşlılığı ve yaşlanma sürecini etkileyen

faktörlerden bir tanesi de yaşlıların içerisinde yaşadıkları çevre (environment) veya diğer bir deyişle mekândır.

3. YAŞLANMANIN MEKÂNSAL BAĞLAMI

Yaşlılık dönemi kişinin yaşamında pek çok değişikliği beraberinde getirir. Bunlar arasında kas dokularında zayıflama, işitme ve görme duyularında gerileme ve denge kayıpları gibi fiziksel değişiklikler (Kalınlara, 2017: 232) olabilirken, Alzheimer ve Demans gibi bilişsel durumdaki değişiklikler de olabilir. Bu nedenle yaşlıların içerisinde yaşadığı yer (place) ve mekânın (space) nasıl düzenlendiği oldukça büyük bir öneme sahiptir. Yaşlılık çalışmalarında politika ve bakım hizmetlerinin oldukça önemli bir yer tutmasına rağmen, mekân ve yerin yaşlıların yaşamına olan etkisinin ve bu ikisi arasındaki ilişkiselliğin eksik olduğu vurgulanmaktadır. Bu nedenle mekân ve yer arasındaki ilişki ve bunun yaşlıların gündelik yaşamlarına ve pratiklerine nasıl yansıdığını ele almak gerontolojiyi zenginleştirecektir (Andrews, Evans ve Wiles, 2013: 1361).

Gerontolojideki iki temel çalışma alanı yaşlıların fiziksel ve sosyal dünyada nasıl konumlandıkları, bu dünyayı nasıl deneyimledikleri ile ilgilenmektedir. Bunlardan bir tanesi teorik temellerini çevresel psikolojiden alan çevresel gerontoloji (environmental gerontology), diğeri ise teorik temellerini sosyal coğrafyadan alan coğrafi gerontolojidir (geographical gerontology) (Andrews vd., 2013: 1340). Yaşlının çevresiyle olan ilişkisini inceleyen bir disiplin olarak ortaya çıkan çevresel gerontolojinin teorik kökenleri Chicago Ekolü'ne kadar dayanmaktadır. Öte yandan coğrafi gerontoloji, 1970'lerde sosyal psikologlar tarafından çevresel faktörlerin yaşlılar üzerindeki etkilerine yönelik araştırmalarla gelişmiştir (Andrews, Milligan, Philips and Skinner, 2009: 1642). Çevresel gerontoloji yaşlanmadaki sosyal ve kültürel etkilerin sosyofiziksel alanla birleştiği noktalara temas etmektedir (Wahl ve Wiesman, 2003: 617). Bu

nedence çevresel gerontolojinin mekân gerontolojisi (veya mekânsal gerontoloji) olarak da isimlendirilebileceği söylenebilir.

1980'lerde Lawton'ın öncülüğünde, çevresel gerontoloji ekolojik perspektifle kuramsal bir zemine oturtulmuştur. Ekolojik perspektifin temel alanı ileri yaşta olan kişilerin yaşam kalitelerini etkileyen çevresel faktörlerin neler olduğudur. Ekolojik yaklaşım sonrasında yaşlılıkla ilgili en temel alanlardan bir tanesi haline gelmiştir. Bu yaklaşım son yıllarda çevresel gerontoloji çalışmalarının temel vurgularından bir tanesi haline gelen *yerinde yaşlanma* düşüncesine de öncülük etmiştir (Buffel ve Phillipson, 2018: 179).

Yerinde yaşlanma çalışmaları, yaşlıların fiziksel veya bilişsel bir gerileme yaşaması durumunda içerisinde yaşadığı çevrenin (hem özel hem kamusal alan) imkânlarını kullanarak, olabildiğince bağımsız bir şekilde yaşamını devam ettirmesine odaklanmıştır. Diğer yandan yaşlıların içerisinde yaşadıkları çevrenin değişmesi durumunda da yeni çevreye nasıl adapte olabileceği konusu yine yerinde yaşlanma çalışmalarının temel ilgi alanlarından bir tanesidir (Wahl ve Lang, 2003: 7). Yaşlılıkta görülebilecek olası bakım ihtiyacının kişinin yaşadığı çevrede karşılanması veya huzurevi gibi kurumlara yerleşmek zorunda kalmamasını ifade eden yerinde yaşlanma çalışmaları böylelikle çevresel gerontoloji çalışmalarının da yaygınlaşmasını sağlamıştır (Wanka, vd., 2018: 26). Bu disiplini yaygınlaştıran sebeplerden bir diğeri ise *sağlıklı yaşlanma* ve *yaş dostu toplum* çalışmalarını sağlamlaştıracak teorik bir zemin ve zengin ampirik veriler sağlamasıdır. Böylelikle yerinde yaşlanma çalışmaları 1990'larda daha yaygın bir çalışma alanı iken bugün yerini "yaş dostu" kavramına bırakmaya başlamıştır (Moulaert vd., 2018: 18). WHO'nun Yaş Dostu Kentler (YDK) yaklaşımı da yerinde yaşlanma (ve beraberinde aktif yaşlanma) düşüncesine temellenerek, bu düşüncenin kurumsal bir arka planı haline gelmiştir.

Yaşlılık çalışmalarının sabit olmayan, zamanın ruhuna göre değişen bir yapıya sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda yerinde yaşlanma kavramsallaştırmasında da son yıllarda yeni çalışmaların yapıldığı ve eleştirel kentleşme literatüründen gelen bir damarın mekân gerontolojisinde yeni bir perspektif sağladığı görülmektedir. Bu alan özellikle C. Phillipson'ın çalışmalarıyla ön plana çıkmaya başlamıştır. O, iyi bir çevresel gerontoloji geliştirebilmek için kentsel değişimin ardında yatan sosyal, kültürel ve ekonomik sebeplerin oldukça önemli olduğunu belirtmektedir. Phillipson'a göre son yıllarda kentlerde meydana gelen değişimler gerontoloji çalışmalarında merkezi bir konumda olmalıdır. Bunlar arasında küreselleşmenin etkisiyle bazı bölgelerin gelişmesine karşılık, bazı bölgelerin giderek yoksullaşması, kent yoksulluğu ve değişen sosyal ilişkiler ve yaşlıların hizmet ve servislere ulaşmasındaki zorluklar gibi faktörler yer almaktadır (Phillipson, 2004: 964). Kentlerde meydana gelen bu türden değişimler karşısında yaşlıların neler hissettiği ve ne gibi zorluklar yaşadığı, istek ve talepleri, bu durumu nasıl deneyimledikleri, vb. gibi konular dikkate alınmalıdır (Phillipson, 2010). Böylece son zamanlarda çevresel gerontolojiye yeni bir perspektif kazandırılmaya çalışıldığı söylenebilir. Bu perspektif eleştirel bir mahiyete sahip olduğundan mekânsal adalet, sosyal dışlanma, sosyal içerme gibi kavramlar da bu çerçeve içerisinde yaşlılar açısından tartışmaya açılmaktadır.

4. MEKÂNSAL DIŞLANMA VE YAŞLILIK

Kapitalizmin doğasında olan sosyal eşitsizlikler kentlerde yaşayan bazı gruplar için avantajlar sağlarken, bazıları içinse dezavantaj yaratabilmekte (Savage ve Warde, 1993: 64) ve dışlanmaya sebep olabilmektedir. Dışla(n)ma, Levitas (2007) ve arkadaşları tarafından çok boyutlu bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Buna göre dışla(n)ma ekonomik, sosyal, kültürel veya politik bakımdan kaynaklar, haklar, mallar ve hizmetler gibi bir toplumda yaşayan çoğu insanın

ulaşma imkânının olduğu faaliyetlere bazı kimselerin ulaşamaması veya ulaşmada zorluk çekmesidir. Bu sebeple hem yaşam kalitesini hem de toplumun bir bütün olarak uyumunu ve eşitliğini etkiler. Phillipson (2010) kentsel dışlanmanın kent çevresinin değişmesinden, kent çevresinde gerçekleşen genel baskılardan ve küreselleşme nedeniyle mekân ve kimlik algılarındaki değişmeden kaynaklı olmak üzere üç boyutu olduğundan bahseder.

Neoliberal rasyonaliteyle şekillenen kentler ekonomik, toplumsal ve mekânsal bazı toplumsal gruplar açısından ayrışmalara ve dışlanmalara sebep olurlar. Bu dışlanmaya dâhil olan gruplar arasında yaşlıların da olduğu söylenebilir. Küresel etkilerle kentlerde meydana gelen hızlı ve radikal dönüşümler ve kentlerdeki yaşlı nüfusun artması gibi faktörler kentsel alanlarda yaşlılar açısından yeni mücadele alanlarının ortaya çıktığına dair tartışmaları gündeme getirmiştir. Bu tartışmalara göre değişen kent mekânları yaşlılar için sürekli yenilenen bir alan olmakta ve yaşlılar bu değişime uyum sağlayabilmek için çeşitli taktikler geliştirmektedir (Şentürk ve Kurtkapan: 2017: 5). Sosyal ayrışmaya zemin teşkil eden bu durum yaşlı olsun, genç olsun, insanlar ihtiyaç duydukları temel gereksinimleri karşılayamadığında en temel hakları olarak düşünölebilecek konut ve bakım hizmetlerine erişme; yiyecek, ulaşım ve eğitim gibi hayati önemi olan ihtiyaçlarını karşılamada ve sivil hayata tam katılımda başarısız sayılmaktadır (Finlay ve Finn: 2020: 6). Bu durum karşısında kentte yaşamak yaşlılar için zaman zaman olumsuz bir deneyime dönüşebilmektedir. Hatta kentlerin tasarımı yaşlıları kamusal mekânların dışına itebilmektedir. Bu durum karşısında hızlı akan kentlerde yaşlıların görünürlükleri azalmaktadır. Kentsel tasarımların çoğu ortalama bir standarda göre (makbul vatandaşa göre) yapılırken, bunun dışında kalan tüm toplumsal kümelenmeleri dışarıda bırakmaya yönelik olarak tasarlanabilmektedir. Bunların arasında yaşlıların da olduğu söylenebilir.

Neoliberal dönemde yaşlılık çoğu zaman yoksullukla bir arada ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra yaşam kalitesinin bir tüketim meselesi haline gelmesi, pahalı tüketime yaşam kalitesini artıracağına yönelik bilinç ve yönelimler, yaşlıları bu çerçevenin dışına itebilmektedir. Çünkü emeklilik dönemi ile yaşının gelirindeki azalmalar ve çalışma yaşamından çekilme onları daha az üreten konumuna getirdiği gibi, tüketim noktasında da genellikle sağlık alanında dikkat çekmektedirler. Çalışmak isteyen yaşlılar ise yaşlılığa bağlı olumsuz kalıpyargılar nedeniyle çoğunlukla iş bulmakta zorlanmaktadırlar. Bunun sonucu olarak ortaya çıkan ekonomik zorluklar ve yetersizlikler ise sosyal ve gündelik hayatı doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle özellikle kentlerde yaşayan yaşlılar, çeşitli açılardan hak kayıplarına uğramakta ve dışlanma pratiklerine maruz kalabilmektedir. Buradaki dışla(n)ma da mekânın kullanımı, temsili ve algılanmasını içeren çok boyutlu bir durumdur (Wanka vd., 2018: 39). Yaşlılık ve dışlama arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar oldukça az (Walsh vd., 2016: 81) ve yaş, mekân ve dışlama konusu yeni gelişen bir alandır (Moulaert vd., 2018: 10).

Önemli bir diğer dışla(n)ma türü ise politik ayrımcılıktır. Kentsel konularda yaşlılar çoğunlukla göz ardı edilmekte ve hatta “görünmez” kılınmaktadır (Buffel ve Phillipson, 2018: 178). Oysaki yaşlılar bu değişim süreçlerini tecrübe eden ve bunlardan etkilenen bireyler olarak kendi hayatlarını etkileyecek bu türden değişimlerde karar alma mekanizmalarında etkin bir şekilde rol almalılardır.

5. KENT SOSYOLOJİSİ VE GERONTOLOJİ: İKİ DİSİPLİNİ BİR ARAYA GETİRMENİN İMKÂN LARI

Gerontolojiye dair yöneltilen en klasik eleştirilerden bir tanesi, bu disiplinin veri açısından oldukça zengin olmasına rağmen, teori açısından ise oldukça zayıf kaldığıdır (Birren, 1999: 459; Moulaert, vd., 2018, 9; Wahl ve Wiesman, 2003: 621). Bugün bu eleştiriler mekân gerontolojisi bağlamında da görülmektedir.

Özellikle kentleşme ve yaşlılık arasında başarılı bir kuramsal bağın oluşturulamadığı sıklıkla dile getirilmeye başlanan bir vurgudur. Bu nedenle kentsel yaşlanma üzerine çalışmalar yapan pek çok araştırmacı, kent sosyolojisi ile gerontoloji arasında kentleşme sosyolojisinden gelen ortak bir damar olduğunu, fakat bu konunun hem kent hem de gerontoloji literatüründe eksik kaldığını ifade ederler (Finlay ve Finn, 2020; Moulaert vd., 2018; Phillipson, 2004; Wanka vd., 2018). Mekânsal adalet kavramsallaştırması ise bu bağı oluşturmada önemli bir fikir olarak görülmektedir.

Mekânsal adalet yaklaşımı yaş ve sosyoekonomik durum (bazen buna cinsiyet ve etnisite de eşlik eder) ve bunların hep birlikte yaşlıların mekân kullanımı açısından nasıl bir tehlike oluşturduğuna odaklanır. Diğer bir deyişle mekânsal eşitsizlikler ve yaşlılık arasındaki ilişkiye odaklanırlar. Fakat bu çalışmalar sosyoekonomik durum veya politik durum gibi konuların uzağında kalmaktadır (Wanka vd., 2018: 31). Gerontoloji mekânsal dışlama ve yaşlılık konusunda da teori yönünden eksik kalmıştır (Moulaert, vd. 2018; Scharf, vd., 2005; Walsh vd. 2016: 87). Yaşlılık ve mekânsal dışlanma arasındaki ilişkiyi teorik bir zemine oturtturarak daha net anlaşılacağını belirten Moulaert ve arkadaşları, Lefebvre'in *mekânsal üçlü* kavramsallaştırmasının burada önemli bir konumda olduğunu belirterek, yaşlıların da mekan üretiminde etkili bir aktör olduğunu vurgularlar (Moulaert vd., 2018). Her ne kadar Lefebvre mekânın üretiminden bahsederken yaşlılara değinmemiş olsa da, bu düşünceler gerontologlar tarafından son yıllarda iki disiplini bir araya getirmede kullanılabilir bir teorik göz olarak düşünülmektedir. Buna rağmen gerontologlar tarafından Lefebvre'in mekanın üretimi noktasındaki üç kavramı yaşlılık bağlamında detaylı çalışılmamıştır (Moulaert, 2018; Wanka vd., 2018: 39).

Mekânın deneyimlenmesi noktasında Lefebvre üçlü bir kavramsallaştırma geliştirmiştir. Bunlar algılanan, tasarlanan ve yaşanan mekândır (Ghulyan, 2017:

7). Mekan bu üç kavram ile üretilen dinamik bir süreçtir (Wanka vd., 2018: 37; Moulaert vd., 2018: 11). Algılanan mekân veya diğer bir deyişle mekânsal pratik, sıradan insanların mekânı kullanması ve mekânda karşılaştıkları gündelik pratikler ve algılardır. Bu nedenle günlük rutinleri, bir mekanı sahiplenme biçimini veya o mekandan kaçınmayı, vb. gibi davranışları barındırır (Wanka vd., 2018: 37; Moulaert vd., 2018: 11). Bir toplumun mekânsal pratiği kendi mekânını yaratır (Lefebvre, 2014: 67). Bu sebeple mekânsal pratikler mimari, şehircilik, parkurların ve yerlerin düzenlenmesinde, gündelik hayat ve kentlerde kendisini gösterir ve buralarda analiz edilir (Lefebvre, 2014: 410). Mekânsal pratikler fiziksel mekânı kapsadığından, mekânın doğrudan deneyimlenmesini sağlar ve bu nedenle de algılanan mekân olarak kavramsallaştırılır. Mekânsal pratik şehir planlaması gibi disiplinlerin eylemleriyle ilişkili olduğundan tasarlanan mekân ile birbirine bağlıdır (Ghulyan, 2017: 22). Tasarlanan mekân veya diğer bir deyişle mekân temsili Peet'e (1998) göre iktidarın anlayış ve ideolojisinin bir karışımıdır ve toplumsal pratikte önemli rol oynar (Akt. Doğan, 2007: 19). Mekânın temsilleri mekânın bölgelere ayrılması, parsellenmesi ile insanların ve şeylerin mekândaki ayırım veya birleşiminde rol oynayan uygulama ve pratiklerdir (Ghulyan, 2017: 23). Mekanın temsilleri planlamacılar, bilim insanları, politika yapımcıları tarafından yapılan haritalar, modeller, planlar ve dizaynlardır (Wanka vd., 2018: 38; Moulaert vd., 2018: 12). Temsil mekânları ise tasarlanan ve algılanan mekânın bir araya gelerek ilişkilendiği bir kavram olarak (Kurtar, 2013: 213) orada oturanların, orayı "kullanıcıların" mekânıdır (Lefebvre, 2014: 68). Temsil mekânları orada olanlar tarafından pasif bir şekilde deneyimlenen, insanların mekândaki sembolleri veya işaretleri bilinçli olmadan algılamasıdır. Bu semboller o mekânda neyin yapıldığı neyin yapılamayacağı hakkında bir öngörü verir. Bu yüzden temsili mekân ve mekânsal pratik arasında oldukça güçlü bir ilişki vardır (Moulaert vd., 2018: 12). Temsil mekânları yaşanan, somut mekânlardır. Bu üçü arasındaki diyalektik ilişkiler bir bütün

olarak kentin veya mahalle, semt gibi kentin daha küçük parçaları açısından kamu ve yerel dinamikler arasındaki güç ilişkisine göre değişmektedir (Doğan, 2007: 20). Bu açıdan öne çıkan diğer bir unsur ise sosyal dışlamanın mekânsal mekanizmalarında ortaya çıkan güç ilişkileridir (Wanka vd., 2018: 39).

Mekânın üretimi yaklaşımındaki temel vurgu mekânın sabit, stabil ve önceden var olan bir varlık olduğu değil; farklı güç seviyelerindeki farklı insanlar tarafından sürekli olarak yeniden üretilen, yeniden inşa edilen dinamik bir süreç olmasıdır. Mekânın kim tarafından kullanıldığı ya da kullanılmadığı; kimler tarafından nasıl algılandığı; kimleri nasıl temsil ettiği gibi konular mekânın üretiminde dikkat edilmesi gereken temalardır. Mekânın üretimi aynı zamanda sadece karar alma süreçlerine dâhil olmakla ilgili değildir. Bununla birlikte, temsil mekânlarını şekillendiren planlamacılar, bilim insanları ve karar alıcılar tarafından yapılan mekânsal kavramsallaştırmaları da kapsar. Bu nedenle onlar mekânın üretimi ve mekânsal dışlanmada önemli bir rol oynarlar.

Mekân gerontolojisine teorik açıdan bir katkı olarak, eleştirel kent sosyolojisindeki mekânın üretimi yaklaşımı ile eleştirel yaşlılık sosyolojisi teorilerinden politik iktisat teorisi (PİT) bir araya getirilerek eklektik bir teori oluşturulabilir. Mekânın üretimi yaklaşımında nasıl ki güç ilişkileri önemli bir yer tutuyorsa, PİT'te de bu vurgu vardır. Bu teori gerontoloji çalışmalarındaki yaşlılığa uyum sağlamaya ilişkin bireysel bakış açısını, kaynakların nasıl dağıtıldığını da anlamayı sağlayacak sosyal süreçlere doğru çevirmiştir (Quadagno, 2017: 83). Devlet, ekonomi ve sosyal gruplara odaklanır. Bu sosyal gruplardan bir tanesi de yaşlılardır. Buna göre yaşlıların yaşlılık döneminde karşılaştığı problemler ve onların toplumsal konumları sağlık ve yaşlılığın toplumdaki kavramsallaştırılmasına bağlı olarak sosyal olarak inşa edilmiştir. Yaşlılığı şekillendiren sosyal politikalar ekonomik, sosyo-politik ve kültürel güçlerin bir çıktısı olarak görülmektedir (Victor, 2005: 27). Bu nedenle sosyal

politikaya sosyal çatışmaların, güç ilişkilerinin ve mücadelelerinin bir ürünü olarak yaklaşır. Politikalar ise sınıf, etnisite, ırk, toplumsal cinsiyet ve yaş ilişkilerine gömülü olarak ortaya çıkan avantaj ve dezavantajları ve yapıyı yansıtır. Bu nedenle sosyal politikalar yaşlıların da hayat şartlarını belirleyen önemli belirteçlerdir (Estes, 2001: 40).

Yeni kentleşme teorisindeki kentin yaratılmış bir çevre olduğu savı ile PİT'teki yaşlılığın sosyal bir inşa olduğu savları birbiri ile iyi bir uyum yakalamaktadır. Kentsel yaşlanma deneyimi toplum tarafından üretilmekte, inşa edilmekte ve bunun altında da ekonomi, kültür, toplumsal cinsiyet, politika gibi faktörler yer almaktadır. Teorinin bunu anlayacak bir kavramsal çerçeve sunduğu düşünülmektedir; ancak mekân faktörüne yeterince vurgu yapılmamıştır. Teorinin ele aldığı yapısal faktörlerin arasına mekân bağlamı da eklenebilir. Çünkü mekân, toplumu içine alan basit bir kap olmanın ötesinde, toplumsal pratiklerin şekillendirici bir unsurudur. İnsanlar mekânı tecrübe etmekle kalmaz, aynı zamanda mekân aracılığıyla düşünür ve hayal kurar (Stavrıdes, 2016: 11). Kent mekânları böylece her ne kadar fiziki bir yapıya sahip olsa da onlar fiziki yapılarının yanında sosyal, kültürel, ekonomik, vb. ilişkilerin yaşandığı, oldukça önemli sosyolojik bir temele de sahiptir. Mekân şekillendirici, yönetici, yönlendirici etkisi ile her zaman iktidarın bir tür görünen yüzü olma özelliği de taşır. İktidar ilişkilerinin düzenleyici mantığı mekân üzerinden kodlanır ve mekân ve toplumsallık bir dönüşüm ve etkileşim sürecinin parçası olarak hareket eder (Foucault'dan akt. Stavrides, 2016, 145). Moulaert ve arkadaşlarının önerdiği gibi mekânın üretimi yaklaşımı böyle bir sentez için bir imkân sağlayabilir. Buna göre günümüz kentlerinde mekân, yaş ve dışlanma sosyal olarak inşa edilmektedir. Bu inşada yaşlılar kentin görünmez öznesi olarak kalmaktadır (Moulaert, vd., 2018: 8).

6. KENTSEL YAŞLANMA VE HAK TEMELLİ YAKLAŞIM

Yaşlıların mekânın görünmez bir öznesi olarak kalmaması için sosyal hayata aktif katılmalarını ve sosyal içermelerini destekleyecek, onlar için fırsatlar ve imkânlar yaratacak bir kent ortamına ve bunu gerçekleştirmek içinse önemli değişikliklere ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır. Böylece şehirlerin birbirlerine göre olan farklılıklarını görebilmek, yaşam seyri boyunca değişen ihtiyaçlara yönelik olarak yeni tür kentsel vatandaşlık biçimleri geliştirmek ve mekan planlaması ve üretimine yaşlıları da dahil ederek fikirlerinin alınabileceği imkanlar yaratmak önemli adımlar olarak görülmektedir (Buffel vd., 2012: 606).

Son yıllarda bu mesele hak temelli yaklaşımlar ışığında ele alınmaya başlanmıştır. Çünkü kentsel yaşlanmaya eleştirel açıdan yaklaşmak, sosyolojinin en temel görevlerinden bir tanesi olan “olanı ortaya çıkarma”yı ve ortaya çıkan tablo karşısında öneriler geliştirmeyi hedeflemektedir. Zira Arık ve Taş’ın da belirttiği gibi, sosyoloji, eşitsizlikleri ve dezavantajlılığı tarihsel ve toplumsal bağlamda değerlendirerek bunları ifşa edebilecek, söz gelimi bu rahatsızlığı ortaya çıkararak tartışmaya açabilecek bir birikime sahiptir (2020: 5). Bu bağlamda, hızla değişen kentlerdeki değişimler üzerinde, diğer bir deyişle mekânın üretiminde söz sahibi olmak, sosyal içirme politikaları ile kentlerde sağlanan her türlü imkân ve fırsata ulaşabilmek, erişebilmek ve karar alma mekanizmalarına katılmak bir lütuf değil, haktır.

Hak temelli yaklaşımlarda ön plana çıkan konulardan bir tanesi, kentlerdeki eşitsizlik ve ayrımcılığın önüne geçilmek istenmesidir. Kentte yaşamaya ilişkin hak temelli yaklaşımlar kentli hakları başlığında insanın yaşam kalitesini en üst düzeye çıkarma hedefi gütmektedir. Kentler tarihsel perspektifte her zaman insan hakları, demokrasi, yerleşme ve katılım gibi kavramlarla yan yana anılmıştır. Kentli hakları ve insan hakları günümüzde iç içe geçmiştir (Koçak ve Bektaş, 2019: 108-9). Kentli hakları kentte yaşayan kimselerin insan haklarını ve

yaşanılan kentteki toplumun üyesi, kentlisi olarak kişinin kent ve çevresi üzerindeki haklarının tümünü kapsamaktadır (Karasu, 2008: 38). Kentli hakları 1980’li yıllardan itibaren uluslararası boyutlarda tartışılmaya başlanmış ve bu haklar ilk kez 1992 yılında Avrupa Kentsel Şartı’nda metin haline getirilmiştir. Bu şart diğer uluslararası sözleşmelerden farklı olarak hükümetlerin değil, yerel yönetimlerin imzasına sunulmuştur. 20 maddelik şarttaki en önemli maddelerden bir tanesi katılım hakkı olmakla birlikte, bu madde *kent hakkı* şeklinde daha sonra gerçekleştirilen pek çok çalışmada ön plana çıkmıştır. Kent hakkı, kentteki vatandaşların kent politikalarındaki rolünün önemini göstermektedir. Diğer bir deyişle demokratik katılım hakkını önemsemektedir (Pektaş ve Akın, 2010: 27-34). Bu nedenle Lefebvre’in kent hakkı düşüncesi de bu çalışmada çizilmeye çalışılan çerçevenin içerisinde yerleştirilebilecek bir tezdır.

7. SONUÇ ve TARTIŞMA

Sosyal bilimler içerisinde henüz görece “genç” bir alan olarak görülen gerontolojinin zengin veriler sağladığı, ancak teorik açıdan zayıf kaldığı son yirmi yıldır tekrarlanan bir eleştiridir. Gerontolojinin daha spesifik bir alanı olan mekân gerontolojisi için de aynı durumun geçerli olduğu söylenebilir. Bu sebeple son yapılan çalışmalarda kent ve yaşlılık arasında sistematik bir teori oluşturma çabasının başladığı görülmektedir. Bu çabada eleştirel kentleşme literatürü oldukça etkili olmaktadır. Çünkü küresel etkilerle ortaya çıkan Neoliberal ekonomi politik bugün kentsel yaşam alanları üzerinde oldukça sarsıcı ve eşitsiz bir toplumsal ortam doğurmaktadır. İki disiplin arasında bağ kurmaya çalışan çalışmaların çıkış noktasının ise burası olduğu söylenebilir.

Bu çalışmalar yaşlıların kentin görünmez bir öznesi olarak kalmaması için konuya oldukça eleştirel bir açıdan yaklaşmakta, mevcut durumu deşifre etmek istemektedir. Bu çaba ise en nihayetinde hak temelli yaklaşımlara kapı

aramaktadır. Lefebvre'in mekânın üretimi yaklaşımının yaşlılık ve mekân arasındaki bağı incelemek için iyi bir bakış açısı sunacağını belirten bu çalışmalar, son kertede yine Lefebvre'in kent hakkı düşüncesi ile birleşmektedir. Kent hakkı ise hak temelli yaklaşımların ve sosyal politikaların daha spesifik bir alanı olarak düşünülmektedir. Eldeki çalışmada bu bakış açısını zenginleştirici bir kuramsal perspektif olarak yaşlılık sosyolojisindeki temel teorilerden politik iktisat teorisinin mekânın üretimi tezi ile birlikte, eklektik olarak ele alınabileceği aktarılmaya çalışılmıştır. Çünkü yaşlanma deneyimi ekonomik, kültürel, politik ve mekânsal faktörlerden etkilenmektedir. Yaşlılık, en nihayetinde tüm bu faktörlerin etkisi ile inşa edilen sosyal bir olgudur. Öte yandan bu çalışmadan çıkarılabilecek sonuçlar doğrultusunda, gerontoloji veya yaşlılık sosyolojine dair sistematik bir teori oluşturulabilmesi için metodolojik bir strateji olarak gömülü teorinin kullanılabileceği önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Andrews, G. J., Evans, J. And Wiles, J. L. (2013). Re-Spacing And Re-Placing Gerontology: Relationality And Affect. *Ageing & Society*, 33. <https://doi.org/10.1017/S0144686X12000621>.
- Andrews, G. J., Milligan, C., Philips, D. R. And Skinner M.W., (2009). Geographical Gerontology: Mapping A Disciplinary Intersection. *Geography Compass*, 3 (5), 1641-1659.
- Arık, F. Ve Taş, L. (2020). *Dezavantajlılar Ve Dezavantajlılık Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Birren, J. E. (1999). *Theories Of Aging: A Personal Perspective*, In *Handbook Of Theories Of Aging*, (eds. Vern L. Bengtson and K. Warner Schaie) Springer Publishing Company.

- Buffel, T. And Phillipson, C. (2018). A Manifesto For The Age-Friendly Movement: Developing a New Urban Agenda. *Journal of Aging & Social Policy*. <https://doi.org/10.1080/08959420.2018.1430414>.
- Buffel, T., Phillipson, C. And Scharf, T. (2012). Experiences Of Neighbourhood Exclusion And Inclusion Among Older People Living in Deprived Inner-City Areas in Belgium And England. *Ageing And Society*, 33: 89-109.
- Doğan, A. E. (2007). Eğreti Kamusalılık: Kayseri Örneğinde İslamcı Belediyecilik. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Estes, C. Et Al. (2001). *Social Policy And Aging: A Critical Perspective*. California: Sage Publications.
- Finlay, J. M. And Finn B. M. (2020). Geography's Blind Spot: The Age-Old Urban Question. *Urban Geograpy*, DOI: 10.1080/02723638.2020.1742468.
- Ghulyan, H. (2017). Lefebvre'nin Mekân Kuramının Yapısal Ve Kavramsal Çerçevesine Dair Bir Okuma. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 26 (3), 1-29.
- Kalinkara, V. (2017). Yaşlanan Kentler: Kentsel Alanda Aktif Yaşlanmayı Destekleyecek Kapsayıcı Tasarım Ve Ergonomi. *Toplum Ve Demokrasi*, 11 (24), Temmuz-Aralık, S. 229-248.
- Karasu, M. A. (2008). Kentli Haklarının Gelişimi ve Hukuki Boyutları. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (78), 37-52.
- Koçak, B. Ve Bektaş, M. (2019). Ulusal Ve Uluslararası Hukuk Sisteminde Kentli Hakları Ve Katılım. *Kent Akademisi*, 12 (36), 104-117.
- Kurtar, S. (2013). Mekânı Yaşamak: Lefebvre Ve Mekânın Diyalektik Oluşumu. . TÜCAUM VII. Coğrafya Sempozyumu, Ankara.
- Lee, h. And hashimoto, s. (2018). Governing Care Provision: A Comparative Perspective on Japan and Korea, *Development and Society*, Vol. 47, No. 1, pp. 39-61.
- Lefebvre, H. (2014). Mekânın Üretimi. (Çev. Işık Ergüden). İstanbul: Sel Yayınları.
- Levitas, R., Pantazis, C., Fahmy, E., Gordon, D., Lloyd, E. And Patsios, D. (2007). The Multi Dimensional Analysis Of Social Exclusion. London: Cabinet Office.

- Moore, E.G. And Pacey, M.A. (2004). Geographic Dimensions Of Ageing In Canada 1991-2001. *Canadian Journal Of Ageing*, 23, 5-21.
- Moulaert, T. And Garon, S. (2016). Age-Friendly Cities And Communities In International Comparison Political Lessons, Scientific Avenues, And Democratic Issues (Eds. Thibauld Moulaert And Suzanne Garon). Switzerland: Springer International Publishing.
- Moulaert, T., Wanka, A. And Drilling, M. (2018). The Social Production Of Age, Space And Exclusion: Towards A More Theory-Driven Understanding Of Spatial Exclusion Mechanisms in Later Life. *Sociální Studia / Social Studies*, Masaryk University, 15 (1): 9-23. Hal-01895265v2.
- Pektaş, E. K. Ve Akın, F. (2010). Avrupa Kentsel Şartları Perspektifinde Bir Kentli Hakkı Olarak "Katılım Hakkı" Ve Türkiye. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 12 (2).
- Phillipson, C. (2004). Urbanisation And Ageing: Towards A New Environmental Gerontology. *Ageing And Society*, 24 (6): 963-72. Doi: 10.1017/S0144686x04002405.
- Phillipson, C. (2010). Ageing And Urban Society: Growing Old İi The 'Century Of The City'. In *The Sage Handbook Of Social Gerontology*. (Eds. Dale Dannefer And Chris Phillipson). London: SAGE Publications Ltd.
- Quadagno, J. (2017). *Aging And The Life Course: An İntroduction To Social Gerontology*. Mcgraw-Hill Education.
- Savage, M. And Warde, A. (1993). *Urban Sociology, Capitalism and Modernity*. London: The Macmillan Press Ltd.
- Scharf, T., Phillipson, C. And Simith, A. E. (2005). *Multiple Exclusion And Quality Of Life Amongst Excluded Older People İn Disadvantaged Neighbourhoods*. Office Of The Deputy Prime Minister: London. Social Exclusion Unit.
- Second World Assembly On Ageing (SWAA) (2002). *Political Declaration And Madrid International Plan Of Action On Ageing*. New York: United Nations.
- Settersten, A. And Angel, J. L. (2011). *Handbook Of Sociology Of Aging*. New York Dordrecht Heidelberg London: Springer.

- Stavrides, S. (2016). Kentsel Heterotopya: Özgürleşme Mekânı Olarak Eşikler Kentine Doğru. (Çev. Ali Karatay). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Şentürk, M. ve Kurtkapan, H. (2017). Yaşlılığın Mekânsallaşması: Kadıköy Moda'daki Bir Apartman Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Senex Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 1, 4-19.
- Tibbits, C. (1954). A Sociological View of Aging. *Proceedings of the American Philosophical Society*, 1954, Vol. 98, No. 2, pp. 144-148.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2018) İstatistiklerle Yaşlılar.
- United Nations (2015). *World Population Aging Report*. New York: United Nations.
- Victor, C. (2005). *The Social Context Of Ageing*. London And New York: Roudledge.
- Wahl, H. W. And Lang, F. R. (2003). Aging in Context Across The Adult Life Course: Integrating Physical And Social Environmental Research Perspectives. *Annual Review Of Gerontology & Geriatrics*, 23.
- Wahl, H. W. And Weisman G. D. (2003). Environmental Gerontology At The Beginning Of The New Millennium: Reflections On Its Historical, Empirical, And Theoretical Development. *The Gerontologist*, 43 (5): 616-27.
- Walsh, K., Scharf, T. Van Regenmortel, S. And Wanka, A. (2021). Social Exclusion in Later Life: Interdisciplinary And Policy Perspectives. New York: Springer.
- Wanka, A., Moolaert, T. And Drilling, M. (2018). From Environmental Stress To Spatial Expulsion – Rethinking Concepts Of Socio-Spatial Exclusion in Later Life. *International Journal Of Ageing And Later Life*, 12(2): 25–51. Doi: 10.3384/ijal.1652-8670.18-402.

EXTENDED ABSTRACT

Along with rapid urbanization and physical and social transformations in cities, one of the social phenomena that has attracted attention in the last century is demographic transformation. In the broadest sense, demographic transformation refers to the changing trends in birth and death rates. Today, the rate of increase of the population aged 60 and over globally is faster than all other population categories (UN, 2015: 2). Urbanization and the increase in the elderly population in cities is a sociological phenomenon. While such a transformation is an important area of discussion in the context of social policies, it also stands in a very central place in urban and spatial issues. Although policy and care services have a very important place in aging studies, it is emphasized that the effect of space and place on the lives of the elderly and the relationship between these two are lacking. Therefore, addressing the relationship between space and place and how this is reflected in the daily lives and practices of the elderly will enrich gerontology (Andrews, Evans, & Wiles, 2013: 1361).

Environmental gerontology, which is a fundamental discipline in aging studies, was handled around the ecological perspective in the early years. The main area of ecological perspective is the environmental factors that affect the quality of life of older people. This approach has also pioneered the idea of aging in place, which has become one of the main emphases of environmental gerontology studies in recent years (Buffel and Phillipson, 2018: 179).

The relationship between aging and the environment has recently started to be discussed by focusing on the critical point of view. One of the underlying reasons for this is that today's cities have begun to take shape around Neoliberal policies. It is stated that the social, cultural and economic reasons behind urban change are very important in order to develop a good environmental gerontology. Among these, there are factors such as the development of some regions with the effect of globalization, the gradual impoverishment of some regions, urban poverty and changing social relations, and the difficulties in accessing services for the elderly (Phillipson, 2004: 964). Since this perspective has a critical nature, concepts such as spatial justice, social exclusion, and social inclusion are also discussed for the elderly within this framework.

Cities shaped by neoliberal rationality cause segregation and exclusion for some social groups. Access to housing and care services, which can be considered as their most basic right, when people, whether old or young, cannot meet the basic needs they need; they are considered unsuccessful in meeting their vital

needs such as food, transportation and education, and in full participation in civic life (Finlay and Finn: 2020: 6).

In cities produced with neoliberal rationality, the meaning of quality of life is shaped by consumption and existing inequalities are getting deeper. In the neoliberal era, old age is often considered together with poverty. Today's Neoliberal political economy is reshaping old age through poverty and disadvantage. But in urban matters, the elderly are often an invisible subject.

One of the most classic criticisms of gerontology is that although this discipline is rich in data, it is weak in theory. Today, these criticisms are also seen in the context of environmental gerontology. It is an emphasis that is frequently mentioned that a successful theoretical link cannot be established, especially between urbanization and old age. For this reason, many researchers working on urban aging state that there is a common vein between urban sociology and gerontology, coming from the sociology of urbanization, but this issue is lacking in both urban and gerontology literature (Finlay and Finn, 2020; Moulaert et al., 2018; Phillipson, 2004; Wanka et al., 2018). The spatial justice conceptualization is seen as an important idea in creating this link. Stating that the relationship between aging and spatial exclusion will be understood more clearly by placing it on a theoretical ground, Moulaert et al., stating that Lefebvre's spatial triad conceptualization has an important position here, emphasize that the elderly are also an effective actor in the production of space (Moulaert et al., 2018). As a theoretical contribution to the gerontology of space, an eclectic theory can be created by bringing together the production of space approach in critical urban sociology and the theory of political economy of aging (PEA), one of the critical sociology of old age theories. Just as power relations have an important place in the production of space approach, PEA also has this emphasis. This theory has turned the individual perspective of adapting to aging in gerontology studies towards social processes that will enable to understand how resources are distributed (Quadagno, 2017: 83). The argument that the city is a created environment in the new urbanization theory and the arguments in the PEA that old age is a social construction are in good harmony with each other. The urban aging experience is produced and constructed by society, and there are factors such as economy, culture, gender and politics under it.

It is emphasized that there is a need for an urban environment that will support their active participation and social inclusion in social life and create opportunities and opportunities for the elderly so that they do not remain an invisible subject of the space, and significant changes are needed to achieve this. In recent years, this issue has begun to be addressed in the light of rights-based approaches. Rights-based approaches to living in the city aim to maximize the quality of life of people under the title of urban rights. Urban rights and human rights are intertwined today (Koçak and Bektaş, 2019: 108-9).

In this study, the relationship between aging and space is discussed by bringing together the perspectives and opportunities offered by the disciplines of urban sociology and gerontology. It focuses on creating a theoretical link between the two disciplines and discussing the current situation in this context. Finally, rights-based approaches are discussed as a solution proposal against the social and spatial context that this view points to.